

Talousarvion 2025 valmistelu / talousarvioraami ja laadintaohje

KH 13.08.2024 § 240

Talousarvion 2025 valmistelu

Valmistelija Kaupunginjohtaja Tomi Timonen, p. 050 454 8230 ja
hallintojohtaja Henri Pätsi, p. 0501595715

Kaupungin v. 2023 tilinpäätös oli lähes 3,7 M € alijäämäinen.

Talouden sopeutusohjelma vuosille 2021-2023 muutoksineen ei riittänyt kääntämään talouskehitystä riittävästi. Toiminta-alueista hyvinvointi- ja sivistystoiminta sekä tekninen ja ympäristötoiminta ylittivät v. 2023 muutetutkin talousarvion huomattavasti.

Edellisiltä tilikausilta kertynyt noin 2,7 M € ylijäämä kääntyi v. 2023 tilinpäätöksen seurauksena 0,95 M € alijäämäiseksi. Kaupungin lainakanta vuoden lopussa oli n. 34 M € ja lainat ja vuokravastuut n. 93 M €. Kaupunkikonsernin vastaavat luvut olivat 69 M € ja 128 M €. Lainat- ja vuokravastuut ovat valtakunnallisesti tarkastellen hyvin suuret.

Tulorahoitus ei ole riittävä suhteessa menoihin, minkä osoittaa useat talouden tunnusluvut, mm. vuosikate/poistot, joka vuonna 2023 on vain 11,5 %. Kyseisen tunnusluvun tulisi olla vähintään 100. Lainanhoitokate romahti kaupungin osalta 0,2:een ja konsernin osalta 0,4:ään. Tämä tarkoittaa, että lainoista ei enää selvitä ilman, että joudutaan ottamaan lisää lainaa, myymään omaisuutta tai käyttämään kaupungin rahavaroja.

V. 2024 talousarviossa ja suunnitelmavuosille 2025-2026 asetetuissa alustavissa linjauksissa talouden sopeuttaminen perustui seuraavaan:

1. Tuloveroprosentti nostettiin v. 2024 alusta 8,36:sta 9,0:aan
2. Hyvinvointi- ja sivistyspalveluiden uuden järjestämistavan arvioidaan vähentävän henkilöstötarvetta pysyvästi n. 15 htv, mikä vähentää henkilöstömenoja vähintään 650 t € vuodessa (v. 2024 puolet tästä).
3. Suunnitelma tuloveroprosentin korottamisesta 9,0 prosentista 9,7 prosenttiin v. 2025 alusta
4. Jopa puolet kaupungin kaikesta metsäomaisuudesta myydään vuosina 2024-2026, tavoitteena saada myyntivoittoa 515 t € vuosittain
5. Kestäväksi investointitasoksi on arvioitu n 2,2 M € vuodessa, mikä tarkoittaa investointien rajaamista välttämättömmiin. Mahdollinen 2,2 M € ylittävä investointitaso edellyttää vastaavaa omaisuuden myyntiä.

Vuoden 2024 talousarviossa kaupungin talouden sopeuttamistarpeesta on todettu yhteenvetona: Tulojen ja menojen epäsuhta on vähintään 1,5 M €, joka tarkoittaa vuoden 2023 muutetun talousarvion toimintakatteesta n. 5 % leikkausta, jotta voidaan päästä takaisin toimintakatteen tavanomaisemman, maltillisen kasvun tielle. Koska epäsuhta on suuri, taseeseen kertynyt edellisten tilikausien ylijäämä jouduttaneen sopeuttamistoimenpiteistä huolimatta käyttämään suunnitelmakauden 2024-2026 aikana.

V. 2024 talousarvio on suunniteltu 365 770 € alijäämäiseksi.

Osavuositarkastuksen 1-3/2024 mukaan:

Vuoden 2024 ensimmäisen neljänneksen ulkoisten toimintatuottojen toteuma on 18,8 % ja toimintakulujen toteuma 27,9% koko vuoden talousarviosta. Toimintakatteen toteuma on -8,191 M€, 31,1%. Toimintakate ylittää talousarvion tasaisen toteuman 6,1 prosenttiyksiköllä, noin 1,6 miljoonalla eurolla.

Huhtikuussa 2024 verotulo- ja valtionosuuskertymien osalta tarkistettujen laskelmien mukaan sopeutus onnistuu edellyttäen, että sekä vuodelle 2024 päätetyt että taloussuunnitelmavuosille 2025-2026 suunnitellut toimet (tuloveronkorotusten jatkaminen ja merkittävä metsätilaomaisuuden myynnit) toteutetaan suunnitellusti, kun tarkasteluun otetaan myös vuosi 2028 (v. 2028 on seuraavan kolmivuotisen taloussuunnitelmakauden jälkeinen 4. vuosi).

Erityisen tärkeää on hyvinvointi- ja sivistystoiminnan henkilöstövähennyksen toteutuminen syksystä 2024 alkaen pysyvänä sekä kaupungin suunniteltujen metsätilojen myyntivoittojen toteutuminen.

Koska riski talousarvion ylittymiseen on huhtikuussa 2024 tehdyn alustavan tarkastelun perusteella korkea, kaupunki on laskenut lisäsopeutustarvetta skenaariossa, jossa v. 2024 talousarvio ylittyisi miljoona euroa. Tässä skenaariossa kaupungin talouden lisäsopeutustarpeeksi vuosina 2025-2028 arvioidaan yhteensä n. 2,8 M € eli yli 700 t € vuodessa jo vuodelle 2024 päätettyjen ja taloussuunnitelmavuosille suunniteltujen toimien lisäksi.

Alustavat tiedot osavuosikatsauksesta 1-6/2024 osoittavat, että v. 2024 talousarvio olisi ylittymässä enemmän kuin edellä kuvatussa skenaariossa olevan miljoona euroa.

Tässä tilanteessa on syytä valmistella lisätoimia talousarvion raamissa pysymiseksi sekä linjata talousarvion 2025 yhteydessä tehtävän sopeutusohjelman valmistelutapaa ja resurssia.

Kaupunginjohtaja ja hallintojohtaja selostavat asiaa tarkemmin kokouksessa.

Kaupunginjohtajan esitys Kaupunginhallitus käy keskustelun ja linjaa valmistelua.

Kaupunginjohtajan muutettu esitys

Talousarvion 2025 ja talouden sopeutusohjelman valmistelun etenemisvaihtoehtoja esitellään seuraavassa kaupunginhallituksen kokouksessa. Talousarvion 2024:n raamissa pysymiseksi tarvittavia lisätoimia esitellään samassa kokouksessa.

Päätös Muutettu esitys hyväksyttiin.

KH 27.08.2024 § 252

Talousarvion 2025 valmistelu

Valmistelija

Kaupunginjohtaja Tomi Timonen, p. 050 454 8230

Edellisten tilikausien tilinpäätökset ovat olleet alijäämäisiä ja tilinpäätöksen 2023 jälkeen taseessa on kertynyt alijäämää vajaat miljoona euroa. Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvion toteumaennuste ennustaa elokuun lopun tilanteessa lähes 2,0 miljoonan euron alijäämää koko vuodelle, joka on jopa 1,5 miljoonaa euroa enemmän kuin ennakoitiin. Toimintakulut uhkaavat ylittyä eniten henkilöstökuluissa ja palveluostoissa eri toimialoilla. Sijoitustuotot eivät ole kertyneet ennakoidusti ja korkealla pysyvä korkotaso aiheuttaa lisäkuluja rahoituksessa. Toteutuessaan arvioidun suuruinen alijäämä lisää sopeutustoimien vaikeuserrointa.

Syksyn aikana valmisteltavan talouden tasapainotusohjelman vuosille 2025-2027 (mahdollisesti 2028) tulee sisältää uskottavia, realistisia ja toteuttamiskelpoisia menojen leikkaus- ja tulojen lisäyskeinoja. Ensi sijaisen tärkeää on päästä taloudenhoidossa ja -suunnittelussa tilanteeseen, jossa kaupungin valtuuston hyväksymiä talousraameja noudatetaan tähänastista tarkemmin ja puututaan ennakoivasti todennäköisiin kustannusten ylitys- ja muihin toteutumahaasteisiin tarvittaessa jo kesken talousarviovuotta.

Kaupunginhallituksessa 13.8. käydyn linjauskeskustelun perusteella talouden sopeutusohjelman valmisteluun on tarpeen nimetä valmistelutyöryhmä, jossa on edustajat laajasti poliittisista puolueista ja lisäksi viranhaltijoita. Mahdollisena toimintamallina voidaan pitää syksyn 2020 sopeutusohjelman valmistelutapaa, jossa työryhmä useissa kokouksissa valmisteli ja linjasi myöhemmin valtuustolle päätettäväksi tulevia sopeutustoimia. Valmistelun onnistumiseksi on tärkeää varata työryhmälle asioiden valmisteluun riittävästi aikaa ja resursseja.

Asiaa selostetaan tarkemmin kokouksessa.

Kaupunginjohtajan esitys Kaupunginhallitus linjaa talousarvion ja sopeutusohjelman jatkovalmistelua.

Kaupunginjohtajan muutettu esitys

Kaupunginhallitus päättää, että tarkempi suunnitelma talousarvion ja sopeutusohjelman valmistelusta tuodaan 3.9.2024 kaupunginhallituksen käsittelyyn.

Päätös

Muutettu esitys hyväksyttiin.

Asiaa esittelivät kaupunginjohtaja, hallintojohtaja, opetus- ja sivistysjohtaja ja tekninen johtaja.

Tämän asian esittelyn jälkeen pidettiin kokoustauko klo 18.19-18.40.

Talousarvion 2025 valmistelu

Valmistelija

Kaupunginjohtaja Tomi Timonen, p. 050 454 8230

Tammi-kesäkuuta koskevan osavuoksikatsauksen mukaan kaupungin hallinnossa lasketut ennusteet v. 2024 talousarvion alijäämäksi vaihtelevat -1,8 ja -2,8 M € välillä, jolloin toteuma ylittäisi v. 2024 talousarvion (366 t € alijäämä) 1,43 - 2,43 M €:lla. Valtiokonttorin raportointipalveluun ilmoitettu ennuste vuoden 2024 tilinpäätöksen alijäämäksi on -1 780 667 €.

Alijäämän määrä on siten jo taseeseen kertyneen ja kuluvalle vuodelle ennustetun todennäköisen alijäämän mukaisesti noin kolmen miljoonan tasolla. Kaupungin menojen ja tulojen epäsuhta vuositasolla on pysyvästi tällä hetkellä 1-2 miljoonaa euroa. Tasapainotustavoite tulee olla siten vähintään noin 2 miljoonaa euroa/vuosi.

Vuoden 2026 voimaan tuleva valtiosuusuudistus vaikuttaa ennakkotietojen mukaan kaupungin tulopohjaan myös negatiivisesti, vaikka uudistukseen tulee siirtymäaika. TE-palvelu-uudistus toteutuu vuoden 2025 alusta ja lisää Pudasjärven kaupungin menoja näillä näkymin enemmän kuin uudistuksella on vaikutusta valtiosuutta nostavasti. Nykyisessä korkean työttömyyden suhdannetilanteessa pitkittyneestä työttömyydestä Pudasjärven kaupungin maksettavaksi tuleva lasku on merkittävästi isompi kuin nykyiset ns "sakkomaksut".

Kaupungin riski joutua erityisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevien kuntien arviointimenettelyyn jo lähivuosina on todellinen ilman riittävän nopeita ja vaikuttavia talouden korjaamistoimenpiteitä.

Talouden sopeutustoimien valmistelu on tämän hetkessä alijäämätilanteessa välttämätöntä aiemmin todetulla tavalla. Kuntalain 110 §:n mukaan **kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.** Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Tavoitteeksi asetettiin 27.8. kaupunginhallituksen kokouksessa, että sopeutusohjelma saataisiin valmisteltua menojen leikkauksien ja tulojen lisäämisen keinovalikoiman osalta syksyn aikana siten, että kaupungin talous olisi tasapainossa normaalilla suunnittelukaudella 2025-2027. Tältä osin säästötavoitteiden ja mahdollisten tulolisäysten laskelmaa on syytä vielä tarkentaa ja tarkastella tarvetta myös vuoden 2028 ottamisesta mukaan suunnittelujaksoon, joille sopeutustoimia kohdennetaan.

Pudasjärven kaupunki on mukana FCG:n vetämässä Kestävä kuntatalous -hankkeessa, jonka kautta olemme saaneet aiempiin sopeutustoimiin muun muassa syksyille 2023 kuntatalouden painelaskelmia sekä palveluverkon muutoksiin liittyviä palvelukohtaisia laskelmia sekä kuntien välistä vertailutietoa palvelukohtaisista kustannuksista. Näitä laskelmia on hankkeessa kuluvalle syksyille mahdollisuus vielä päivittää. Lisäksi on mahdollista tilata joitakin lisälaskutettavia kohdennettuja laskelmia tarpeen mukaan.

Sopeutusohjelman valmistelun käynnistyttyä arvioidaan ja päätetään myös erikseen ohjelman henkilöstövaikutuksien johdosta käynnistettävien yhteistoimintamenettelyjen tarve.

Kaupunginhallitukselle on toimitettu oheismateriaalina alustava aikataulu sopeutustoimien valmistelun ja ohjausryhmän kokouksien ajankohdista.

Kaupunginjohtajan esitys Kaupunginhallitus päättää:
1) käynnistää talouden sopeutusohjelman valmistelun, jonka tavoitteena on kaupungin talouden saaminen tasapainoon ensisijaisesti talousarvio -ja suunnitelmakaudella 2025-2027;
2) nimetä selvitysprosessia varten poliittiseen ohjausryhmään kaupunginhallituksen, valtuuston puheenjohtajiston, valtuustoryhmän edustajan, jos ryhmällä ei ole muuten edustajaa em. elimissä, kaupunginjohtajan ja hallintojohtajan, joka toimii ohjausryhmän sihteerinä;
3) sekä vahvistaa ohjausryhmän kokouksien ajankohdat.

Lisäksi kaupunginhallitus toteaa, että sopeutusohjelman tavoitetason tarkennettua ja mahdollisten henkilöstövaikutuksien arvion täsmentyessä tehdään erillinen päätös yhteistoimintamenettelyn käynnistämisestä ottaen huomioon valmisteluprosessin aikataulu.

Päätös Hyväksyttiin esityksen mukaisesti.

Jakelu

KH 12.11.2024 § 350
3245/02.02.00/2024

Talousarvion 2025 valmistelu / talousarvioraami ja laadintaohje

Valmistelija Kaupunginjohtaja Tomi Timonen, p. 050 454 8230 (raami)
Hallintojohtaja Henri Pätsi, p. 0401595715 (laadintaohje)

Ajantasainen katsaus kaupungin taloustilanteeseen on annettu veroprosentteja vuodelle 2025 koskevan kokousasian esittelytekstissä.

Talousarviovuoden 2025 ulkoisen toimintakatteen alustava raami on on valmisteltu siten, että vuoden 2025 yli/alijäämäksi muodostuisi 287 t €.

Suunnitelmavuoden 2026 alustavaksi yli/alijäämäksi on suunniteltu 1,613 M € ja suunnitelmavuoden 2027 alustavaksi yli/alijäämäksi 1,924 M €.

Raamia asetettaessa on huomioitava vuodelle 2025 seuraavat työllisyysalueuudistuksesta johtuvat lisämäärärahatarpeet:

- valtionosuuskriteeriperusteinen maksuosuus vastuukunnalle (Oulun kaupungille) 281 499 €
- palkkatuet, starttirahat ja kustannuskorvaukset + mahdollinen työllistämisen kaupunkilisa 400 000 €
- siirtyvän henkilöstön kustannukset 250 000 €
- Kelan sakkomaksun (työmarkkinatuen kunnan maksama osuus) kasvu 440 000 €

Toimintakulujen kasvu yhteensä -1 371 499 €.

Lopullinen ulkoinen toimintakateraami vuodelle 2024 toiminta-alueittain oli seuraava:

hallintotoiminta -4 984 410 €
kunnan yhteistoiminta -756 765 €
hyvinvointi- ja sivistystoiminta -15 239 907 €
tekninen ja ympäristötoiminta -5 378 430 €
YHT. - 26 359 512 €

Laskelmat, joihin esitetty raami perustuu on toimitettu kaupunginhallituksen jäsenille ohjeismateriaalina. Luonnos investointiohjelmaksi v. 2025-2027 on toimitettu kaupunginhallituksen jäsenille oheismateriaalina.

Alustava investointiraami on suunniteltu taloudellisesti kestäväksi arvioitun investointitason pohjalta. V. 2024 talousarviossa kestäväksi lähivuosien investointitasoksi linjattiin 2,2 M €. V. 2024 investointien taso on jäämässä suunniteltua merkittävästi alhaisemmaksi, minkä vuoksi suunnitelmakauden 2025-2027 investointitasoa on voitu hieman tarkistaa talouden tasapainottamista vaarantamatta. 2,2 M € tason ylittävät investoinnit on tarkoituksenmukaista rahoittaa sijoitussalkusta myymällä lainakannan hallitsemiseksi.

Talousarvion laatimista ohjeistetaan muilta osin talousarvion laadintaohjeella. Luonnos ohjeeksi on toimitettu kaupunginhallituksen jäsenille.

Kaupunginjohtajan esitys Kaupunginhallitus

1) päättää vuoden 2025 talousarvion ulkoisen toimintakatteen raamiksi toiminta-alueittain (suunnitelmavuodet 2026-2027 suluissa):

hallintotoiminta -5 947 466 € (-5 804 663, -5 878 340)
hyvinvointi- ja sivistystoiminta -16 126 446 € (-16 181 680, -16 378 968)
tekninen ja ympäristötoiminta -6 198 927 € (-6 264 800, -6 202 540)
kunnan yhteistoiminta -883 161 € (-889 857, -901 152)
YHT. -29 156 000 € (-29 141 000, -29 361 000);

2) päättää vuoden 2025 talousarvion investointiraamiksi (nettoinvestoinnit) -2 430 000 € (suunnitelmavuosi 2026 -2 530 000, suunnitelmavuosi 2027 -2 330 000 € vuodessa), joista 2 200 000 € ylittävä osuus edellyttää vastaavansuuruista myyntiä kaupungin sijoitussalkuista; ja

3) hyväksyy talousarvion 2025 laadintaohjeen (pöytäkirjan liite).

Kaupunginjohtajan muutettu esitys

Kaupunginhallitus

1) päättää vuoden 2025 talousarvion ulkoisen toimintakatteen raamiksi toiminta-alueittain (suunnitelmavuodet 2026-2027 suluissa):

hallintotoiminta -5 947 466 € (-5 804 663, -5 878 340)
hyvinvointi- ja sivistystoiminta -16 292 090 € (-16 350 491, -16 549 922)
tekninen ja ympäristötoiminta -6 033 283 € (-6 095 989, -6 031 587)
kunnan yhteistoiminta -883 161 € (-889 857, -901 152)
YHT. -29 156 000 € (-29 141 000, -29 361 000);

2) päättää vuoden 2025 talousarvion investointiraamiksi (nettoinvestoinnit) -2 440 000 € (suunnitelmavuosi 2026 -2 540 000, suunnitelmavuosi 2027 - 2 360 000 € vuodessa), joista 2 200 000 € ylittävä osuus edellyttää vastaavansuuruista myyntiä kaupungin sijoitussalkuista; ja

3) hyväksyy talousarvion 2025 laadintaohjeen (pöytäkirjan liite).

Päätös

Kaupunginhallitus

1) päätti vuoden 2025 talousarvion ulkoisen toimintakatteen raamiksi toiminta-alueittain (suunnitelmavuodet 2026-2027 suluissa):

hallintotoiminta -5 947 466 € (-5 804 663, -5 878 340)

hyvinvointi- ja sivistystoiminta -16 292 090 € (-16 350 491, -16 549 922)

tekninen ja ympäristötoiminta -6 033 283 € (-6 095 989, -6 031 587)

kunnan yhteistoiminta -883 161 € (-889 857, -901 152)

YHT. -29 156 000 € (-29 141 000, -29 361 000);

2) päätti vuoden 2025 talousarvion investointiraamiksi (nettoinvestoinnit) -2 440 000 € (suunnitelmavuosi 2026 -2 540 000, suunnitelmavuosi 2027 -2 360 000 € vuodessa), joista 2 200 000 € ylittävä osuus edellyttää vastaavansuuruista myyntiä kaupungin sijoitussalkuista; ja

3) hyväksyi talousarvion 2025 laadintaohjeen (pöytäkirjan liite 3).

Jakelu

JL Pudasjärvi Talousvalmistelijat